

CZU: 321.7:378.014.553:316.66

DOI <https://doi.org/10.59295/eciee26.06>

## UNIVERSITATEA CA ACTOR AL REZILIENȚEI DEMOCRATICE: ÎNTRE AUTONOMIE ACADEMICĂ ȘI RESPONSABILITATE SOCIALĂ

Rodica CIOBANU<sup>8</sup>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6071-8178>

Recenzent: Elena ARAMĂ, doctor habilitat, profesor universitar,  
USM, e-mail - [aramaelena@gmail.com](mailto:aramaelena@gmail.com)

« *Quo vadis?* »

**Rezumat:** *Articolul susține necesitatea unei schimbări de paradigmă, prin care universitatea devine un agent activ al modernizării și al creșterii rezilienței democratice, contribuind direct la dezvoltarea unui stat funcțional și durabil. Pe acest fundal, articolul evidențiază că tendința de comercializare a învățământului superior generează riscul devierii de la misiunea sa civică, reducând procesul educațional la unul strict utilitar și economic. Prin urmare, universitatea este chemată să își asume activ funcția de formare a unui cetățean critic și responsabil, capabil să susțină valorile democratice în fața provocărilor contemporane. Această asumare presupune realizarea unui echilibru real între libertatea academică și obligația de a răspunde nevoilor societății, transformând universitatea într-o instituție relevantă pentru consolidarea democrației și a coeziunii sociale.*

**Cuvinte cheie:** autonomie universitară, responsabilitate socială, reziliență democratică, schimbare de paradigmă.

---

<sup>8</sup> Doctor habilitat, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, [rodica.ciobanu@usm.md](mailto:rodica.ciobanu@usm.md).

## THE UNIVERSITY AS AN ACTOR OF DEMOCRATIC RESILIENCE: BETWEEN ACADEMIC AUTONOMY AND SOCIAL RESPONSIBILITY

**Abstract:** *The article argues for the need for a paradigm shift, whereby the university becomes an active agent of modernization and the strengthening of democratic resilience, contributing directly to the development of a functional and sustainable state. In this context, the article highlights that the trend toward the commercialization of higher education carries the risk of a deviation from its civic mission, reducing the educational process to a strictly utilitarian and economic one. Consequently, the university is called upon to actively assume the role of shaping critical and responsible citizens, capable of upholding democratic values in the face of contemporary challenges. This commitment requires striking a genuine balance between academic freedom and the obligation to respond to society's needs, transforming the university into an institution that is relevant to the consolidation of democracy and social cohesion.*

**Keywords:** academic autonomy, social responsibility, democratic resilience, paradigm shift.

### Aspecte preliminare

Într-un context marcat de schimbări economice, sociale și politice, analiza proceselor prin care valorile fundamentale ale societății pot fi reconfigurate pentru a răspunde provocărilor contemporane, se prezintă ca un exercițiu dificil al efortului de înțelegere atât a prezentului, cât și a viitorului. Conștienți de importanța unor instituții funcționale, eficiente și interconectate pentru progresul democratic al statelor, nu putem contesta rolul persoanelor și a sistemului de valori pe care acestea le împărtășesc. Din ce în ce mai mult resetarea conceptual-valorică și normativă, reformarea instituțiilor prin alinierea la standardele statului de drept se prezintă ca elemente esențiale pentru construirea unei societăți funcționale și durabile.

Ca rezultat al analizelor și urmăririi cu atenție și în deaproape a proceselor ce au marcat societatea moldovenească, vom dezvolta opinia potrivit căreia succesul modernizării Republicii Moldova și aderarea la comunitatea europeană, nu doar din punct de vedere formal, depinde de capacitatea statului și a societății de a colabora eficient, de a adopta și implementa re-

forme sustenabile, capabile de a construi un cadru instituțional solid, bazat pe transparență, integritate și participare activă. Astfel, indicăm că fiind evidentă necesitatea consolidării societății, trebuie să mizăm pe modernizarea societății moldovenești, care necesită o resetare conceptuală profundă și o cooperare instituțională eficientă pentru a răspunde provocărilor actuale și pentru a construi un stat funcțional, democratic și rezilient. Ca rezultat, ne propunem dezvoltarea subiectului importanței redefinirii valorilor fundamentale ale societății în corelare cu dezvoltarea unor instituții publice eficiente, transparente și responsabile. Ideia de resetare conceptuală presupune adaptarea normelor la noile realități socio-economice și geopolitice, promovarea unei culturi a responsabilității civice și întărirea statului de drept prin concursul instituțiilor superioare de învățământ. Prin implicit, se evidențiază că normele sociale și juridice trebuie să reflecte valorile democratice împărtășite, evitând rigiditățile și ineficiențele sisteme. Suplimentar, implicarea instituțională și cooperarea sunt esențiale pentru a educa generații și a crea garanții și soluții sustenabile pentru creșterea eficienței politicilor publice, pentru crearea unui mecanism administrativ coerent, eficient și capabil să susțină dezvoltarea țării. În particular, se urmărește dezvoltarea subiectului cu privire la formarea profesională în universității prin promovarea standardelor de etică și integritate, dezvoltarea gândirii critice ș.a. ca repere indispensabile rezilienței democratice.

Revenirea în actualitate a subiectului rolului universităților în viața unei societăți pare a avea derivate ce sunt legate de procese prin care istoric trec statele. În acest sens, tot mai mult a revenit în atenție întrebarea sterică: *Ce sunt universitățile?* și *Care este misiunea acestora?*, întrebări care au preocupat acest autor într-un context socio-politic și juridic zbuciumat din istoria spațiului românesc. În același context al timpurilor deloc simple de astăzi se revine la acest subiect pentru a vedea dacă nu s-a omis din modul în care s-a definit, perceput și conștientizat rolul universităților în societatea în care își realizează misiunea.

Or, dacă ne întrebăm care sunt problemele universităților din Republica Moldova, dar și care sunt problemele țării, vom vedea că acestea se suprapun, pe anumite linii de gândire fiind interconectate, fapt ce trebuie să ne determine ca să înțelegem trasabilitatea deciziilor pentru parcursul spre viitor și a răspunsului și soluțiilor cu care venim.

Spre exemplu, Raportul CCRM [1] indică ca sistemul de învățământ superior din Republica Moldova se confruntă cu provocări majore de natură structurală și financiară care îi limitează eficiența și calitatea. Astfel autorii raportului indică că, chiar dacă Guvernul RM a decis în 2022 reorganizarea universităților și a institutelor de cercetare, totuși nu s-a reușit să se depășească probleme care au existat până la reorganizare, ceea ce ar indica necesitatea unor reforme profunde în sistemul de învățământ superior, orientate spre eficientizarea modului de gestionare a resurselor, mecanisme de control mai eficiente, precum și responsabilitate sporită. Probabil că mai puțin relevant este în acest context să intrăm pe fondul problemelor care sunt asociate mediului universitar, dat fiind faptul că ne-am propus mai degrabă să trasăm o viziune de perspectivă și sustenabilitate. În această perspectivă a schimbării de paradigmă se expun autori autohtoni care indică deschiderea universităților către societate și schimbări generate de tehnologii.

Astfel, dr.hab. E. Prus [2] indică spre subiectul crizei universităților europene abordată în contextul transformării vechii universități într-o instituție de tip nou. Și în acest parcurs de transformare pun problema esenței încercând clarificarea întrebării *Ce trebuie să nu omitem în acest parcurs ori ce trebuie să reconstruim?* Autoarea indică, făcând referință la filozoful grec Phaedrus, că „adevărata universitate nu este atât o instituție, clădire cu adresă juridică, cât o stare de spirit care poate genera idei noi. Spiritul universitar înseamnă până la urmă spirit critic. [...] Universitatea devine tot mai mult locul inovațiilor și a creației, un laborator al viitorului” [2, p.12]. Aceste afirmații deschid discuții cu privire la misiunea universității, dar și cu privire la modul în care aceasta se va materializa în realitate și va produce efecte benefice asupra celor care alimentează viața universitară.

O perspectivă asupra sistemului educațional național este prezentă și în capitolul *Educația-prioritate a politicii interne a Republicii Moldova* [3]. Atenție cu privire la problema educației universitare este atrasă și de către Marga A. [4] care analizează reforma universitară și necesitatea alinierii la valorile europene, punctând dificultățile autonomiei în contexte economice precare. Nu mai puțin interesantă este și lucrarea cu genericul *Universitatea românească azi* [5] care abordează teme precum finanțarea, etica și calitatea, oferind un cadru conceptual pentru înțelegerea crizelor sistemice din regiune.

## Dezbateri teoretico-normative

Primul aspect care trebuie să ne atragă atenția este subiectul crizei, care trimite la necesitatea reformelor orientate spre modernizarea învățământului universitar și ajustarea la schimbările sociale, economice, tehnologice. În același timp pentru a avea claritate asupra conexiunilor dintre criză și reformă este necesar să insistăm pe fundamentele teoretice care dezvoltă acest subiect și analizează cadrul normativ din perspectiva eficienței și funcționalității sale.

Or, este necesar să punem în atenție lucruri comune, cunoscute și discutate care se referă la cel puțin trei aspecte: - unul care indică că universitățile și-ar fi pierdut autonomia și vocația/misiunea istorică în condițiile de piață, dat fiind faptul că logica economiei de piață funcționează într-un mod distinct decât cel al mediului universitar; - altul, că asistăm la un declin al misiunii intelectuale a universităților; - și ultimul, care face referință la un proces de birocratizare excesivă a universităților. Aceste critici se identifică atât în conținutul lucrărilor științifice cât și în dezbateri publice într-un spațiu comun al educației și cercetării din țările UE și vecinătate.

În această perspectivă se prezintă utilă lucrarea care are un titlu sugestiv *Universitatea în ruină* [6], care argumentează că universitatea modernă a devenit o instituție birocratică axată pe conceptul de „exelență” golit de conținut ideologic, pierzându-și rolul de gardian al culturii naționale. B. Readings menționează că: „A devenit o obișnuință să se spună că universitatea se află în criză. [...] Universitatea este acum o instituție birocratică a cărei unitate sistemică nu mai este garantată de numele unui conținut concret, precum cultura, ci de numele unei funcții goale: excelența.” [6, p.3] În opinia autorului, atunci când universitățile vorbesc despre „exelență” (termen des întâlnit în strategiile moderne, inclusiv în Strategia „Educația 2030”), acesta este adesea un concept gol, folosit pentru a măsura performanța birocratică din punct de vedere cantitativ (număr de publicații, bugete, clasamente), fără a se referi la valorile pe care universitatea le transmite societății, pierzând din vedere responsabilitatea socială sau valorile democratice. Un alt aspect este cel care atenționează asupra tendinței de a modela educația națională după standarde ale altor țări. În acest sens, autorul sugerează că, odată ce universitatea încetează să mai fie „păzitorul” culturii și identității naționale, ea riscă să devină o entitate corporatistă care nu mai are nicio obligație morală față de reziliența democratică a propriei

societăți, concentrându-se doar pe indicatori tehnici și de eficiență. „Universitatea nu mai reprezintă o instituție centrală a sistemelor istorice de cultură națională [...]. Universitatea devine un tip diferit de instituție, una care nu mai este legată de destinul statului-națiune.” [6, p.2]

Un alt argument în vederea reconfigurării paradigmei educației universitare este identificat la M. Nussbaum [7], care atenționează asupra pericolelor care pasc învățământul universitar actual dat fiind faptul că acesta se transformă dintr-un proces de formare a omului într-un proces de fabricare a instrumentelor economice. Opinie de altfel susținută și de alți autori, printre care St. Collini [8], care este împotriva încercărilor de a măsura valoarea educației superioare doar prin termeni economici și impact financiar.

Or, preferința guvernelor la nivel global ca să finanțeze în mod prioritar disciplinele STEM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică) și competențele tehnice, determină formarea „mașinilor utile” în detrimentul „cetățenilor compleți”, argumentează autoarea M. Nussbaum. Această abordare produce absolvenți cu înaltă calificare tehnică, dar care sunt „analfabeți morali și politici” [7]. Ținând cont de această realitate, M. Nussbaum identifică o criză a educației pe care o definește ca pe o mutație ontologică a scopului învățământului: trecerea de la formarea cetățeanului democratic la producția de instrumente pentru creșterea economică. Este o „criză tăcută” deoarece, spre deosebire de o recesiune economică, ea erodează latent fundamentul moral și critic al societății, fără a produce un șoc vizibil imediat. În susținerea acestei opinii se remarcă argumente ce vin să demonstrează de ce acest model educațional este dăunător rezilienței democratice. Printre acestea se identifică:

- Instrumentalizarea tot mai pronunțată a cunoașterii, ceea ce duce la un declin al umanismului;
- Pierderea capacității de gândire critică, ceea ce se poate solda cu producerea unor indivizi docili, ușor de manipulat prin retorică populistă sau presiune de grup;
- Distanțarea de natura socială a persoanei, din motiv că un curriculum pur tehnic eșuează în a educa empatia. Argumentul este că democrația necesită capacitatea de a vedea „umanitatea din celălalt”;
- Vulnerabilitate în fața autorității, dat fiind faptul că o educație bazată pe memorare și conformism tehnic este un teren fertil pentru sisteme autoritare.

În aceeași direcție este și articolul lui Henry A. Giroux [9] Acesta reclama criza de legitimitate a învățământului superior, pe care o argumentează pornind de la faptul că universitățile nu mai sunt locul în care se formează cetățenii critici, utilitatea acestora fiind asimilată de capacitatea de a răspunde cerințelor pieții prin care profitul este singura măsură a valorii, ceea ce în opinia autorului articolului duce la „paralizie etică”. O universitate care nu mai educă studenții să fie agenți critici, nu-și aduce contribuția la binele comun și își pierde, în viziunea lui Giroux, însăși rațiunea de a fi într-o democrație. Prin urmare, criza de legitimitate descrisă de Giroux este una de scop, deoarece universitatea nu mai știe (sau nu i se mai permite să spună) „pentru ce” există. Dacă legitimitatea ei este măsurată doar prin salariile absolvenților, atunci ea încetează să mai fie un actor al rezilienței democratice. Mai mult, dacă încadrăm aceste analize în contextul autonomiei universitare și a responsabilității sociale vom identifica argumente utile reconceptualizării modului în care trebuie văzută universitatea în prezent. Or, autonomia nu trebuie redusă la eficiență managerială, iar responsabilitatea socială redefinită exclusiv ca „angajabilitate”, ignorând datoria universității de a forma cetățeni capabili de auto-guvernare. Analiza lui Giroux subliniază că autonomia academică fără o componentă etică și politică explicită este o formă goală, ușor de capturat de interese financiare.

Astfel nu poate fi altfel decât acceptată opinia lansată de R. Barnett [10] care pune în discuției subiectul cu privire la modul în care universitatea trebuie să navigheze într-o lume „supercomplexă”, unde cunoașterea este mereu contestată, fapt ce ne impune să ne reorientăm spre o recuperare a responsabilității sociale.

Aceste repere teoretice, sunt de relevanță incontestabilă discuțiilor cu privire la reconceptualizarea paradigmei educaționale în condițiile societăților tot mai complexe. Vedem că, teoria contemporană a educației conceptualizează universitatea nu doar ca instituție de producere și transmite-re a cunoașterii, ci ca actor central al democrației și al coeziunii sociale. Literatura de specialitate subliniază că instituțiile de învățământ superior sunt, simultan, produse ale societății și promotori ai valorilor democratice, contribuind la dezvoltarea pluralismului, toleranței și spiritului critic [11]. În acest context, autonomia academică, împreună cu libertatea academică, constituie premise indispensabile pentru realizarea misiunii universității, însă ele nu sunt absolute, fiind corelate cu obligații față de societate - adică responsabilitatea socială [12].

Dezvoltarea subiectului se circumscrie în 2 coordonate: unul se referă la modul în care Codul educației accentuează misiunea învățământului superior ca „factor-cheie pentru dezvoltarea culturală, economică și socială a societății bazate tot mai mult pe cunoaștere și un promotor al drepturilor omului, dezvoltării durabile, democrației, păcii și justiției” [13, Art.75, alin (1)]; altul, cel al Strategiei care accentuează preocuparea „pentru schimbarea accentelor în educație în favoarea calității procesului educațional și a competențelor pe care tinerii le obțin în procesul educațional.” [14, p.1] Astfel, un reper important al dezbaterilor rămâne analiza documentelor ce reglementează sistemul educațional și stabilesc prioritățile naționale în acest sens. Pentru dezvoltarea subiectului supus analizei se va urma Codul Educației, care „stabilește cadrul juridic al raporturilor privind proiectarea, organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de educație din Republica Moldova” [13, art.1] și Strategia Educația 2030 care „definește politica statului în domeniul educației [...] și precizează impactul așteptat asupra statului și a societății” [14].

Autonomia universitară reprezintă un principiu fundamental consacrat în Codul educației [13] al Republicii Moldova, fiind configurată ca o garanție a libertății academice și a pluralismului intelectual. Aceasta se manifestă pe mai multe dimensiuni interdependente: autonomie instituțională, decizională, financiară și academică, fiecare contribuind la consolidarea universității ca spațiu de producere și transmitere a cunoașterii neinfluențate de ingerințe politice sau ideologice. Conform prevederilor Codului Educației, în special art. 79, autonomia universitară este definită ca dreptul comunității academice de a se organiza și autogestiona. Cele patru dimensiuni esențiale activității instituționale universitare se referă la: *dimensiunea organizațională*, ceea ce permite stabilirea structurii intene proprii, dar și obligația de constituire a Consiliul pentru Dezvoltare Strategică Instituțională (art. 104); *dimensiunea academică*, ceea ce asigură autonomie în vederea dezvoltării programelor de studiu (capitolul II) și a metodelor de predare implementate; *dimensiunea financiară*, ce oferă posibilitatea de a gestiona resursele proprii, de a stabili taxe și de a atrage fonduri din proiecte sau activități de antreprenariat; *dimensiunea resurselor umane*, ceea ce se referă la autonomia în recrutarea și promovarea personalului, bazată pe criterii de meritocrație. Această autonomie însă nu este absolută, ci funcționează în cadrul unui echilibru între libertate și responsabilitate,

fiind condiționată de respectarea standardelor de calitate, transparență și responsabilitate publică.

Prin urmare, dacă autonomia poate fi asociată libertății universitare, atunci responsabilitatea socială poate fi considerată obligația socială a universității. Articolul 107 [13] consacră responsabilitatea publică drept o obligație complexă a instituțiilor de învățământ superior, care depășește sfera conformității juridice și include elemente de etică, transparență, calitate și protecție a drepturilor.

Din perspectivă teoretică, această reglementare poate fi interpretată ca expresie a unui „contract social” între universitate și societate, concept promovat inclusiv la nivel internațional, potrivit căruia universitatea beneficiază de autonomie în schimbul asumării responsabilității față de interesul public [12]. În acest sens, responsabilitatea publică nu reprezintă o limitare a autonomiei, ci o condiție de legitimare a acesteia. Astfel, autonomia universitară nu este un scop în sine, ci un mijloc prin care instituția poate contribui la binele comun, iar responsabilitatea publică reprezintă un instrument pentru realizarea echilibrului dintre autonomia academică și responsabilitatea socială. În acest sens, universitatea nu doar reflectă valorile democratice, ci le și reproduce și consolidează prin propriul model de guvernare și prin activitatea sa academică.

Articolul 79 [13] subliniază că autonomia oferă comunității academice dreptul de a-și stabili prioritățile de dezvoltare fără presiuni externe. Astfel, autonomia universitară poate fi interpretată ca o formă de delegare normativă a puterii de autoreglementare, prin care statul recunoaște universităților capacitatea de a-și organiza activitatea în limitele ordinii juridice generale.

Strategic, documentul Strategia „Educația 2030” reconfirmă și dezvoltă această viziune, plasând autonomia universitară în centrul procesului de modernizare a învățământului superior. Strategia accentuează necesitatea consolidării guvernării universitare, promovării integrității academice și sporirii relevanței sociale a universităților, în contextul transformărilor digitale și al presiunilor externe asupra sistemelor democratice.

În concluzie, universitatea contemporană nu poate fi concepută în afara dublei dimensiuni: - autonomie, ca garanție a libertății academice și a libertății de cercetare și inovare; - responsabilitate, ca fundament al legitimității și al încrederii sociale.

## Concluzii

În mod general, prin analiza relației dintre autonomia universitară și responsabilitatea socială, s-a urmărit susținerea necesității unei schimbări de paradigmă din punct de vedere al funcționalității și al realizării misiunii universității prin care aceasta nu mai este turnul de fildeș al cunoașterii, ci pylonul central în menținerea rezilienței democratice a societății.

Analiza reperelor teoretice și a documentelor de politici publice realizate permite formularea unor concluzii de ordin conceptual și normativ relevante pentru reconceptualizarea paradigmei educației în cheia rezilienței democratice.

Pentru ca universitatea să fie un actor real al rezilienței democratice, autonomia și responsabilitatea socială trebuie să funcționeze în tandem. Or, autonomia fără responsabilitate duce la irelevanță, în timp ce responsabilitatea fără autonomie transformă universitatea într-un simplu instrument ideologic sau economic. Reziliența democratică apare exact la intersecția acestora: o instituție liberă care alege voluntar să servească interesul public.

În Strategia de dezvoltare a educației „Educația 2030”, Universitatea este văzută ca un „actor al rezilienței”, formând cetățeni activi, integri și capabili să susțină procesul de integrare europeană, ceea ce deschide calea schimbării de paradigmă.

În mod particular, dezvoltarea unui model normativ complex de responsabilitate, care pe de o parte fundamentează și legitimează autonomia universitară, pe de altă o parte o ancorază în valorile și exigențele societății democratice duce la integrarea acesteia într-un sistem de obligații publice și o transformă într-un instrument de realizare a interesului general. Cu atât mai mult acest model capătă relevanță, în condițiile actuale ale procesului de aderare la UE, în care universitățile trebuie să devină actori și vectori ai schimbării.

Aceasta presupune o „resetare conceptuală” în care universitatea devine nu doar beneficiar al democrației, ci și actor activ al consolidării acesteia, capabil să contribuie la reziliența instituțională, socială și epistemică a societății în: - *plan funcțional* prin producerea cunoașterii de calitate, formarea cetățenilor competenți și critici; susținerea dezbaterii publice informate; - și în *plan instituțional*, prin reconceptualizarea propriei sale misiuni, acțiunea pragmatică și responsabilă, respectare și promovarea democrației și a statului de drept. Astfel, pentru ca universitatea să devină un

actor autentic al rezilienței democratice, așa cum se urmărește prin *Codul Educației* și *Strategia 2030*, ea trebuie să refuze rolul de simplu furnizor de „capital uman” și să își reafirme misiunea de fortăreață a gândirii critice și a binelui public.

### Referințe bibliografice:

1. Raportul anul al CCRM. Disponibil: [https://www.ccrm.md/ro/raportul-cur-tii-de-conturi-asupra-administrarii-si-intrebuintarii-resurselor-88\\_93822.html](https://www.ccrm.md/ro/raportul-cur-tii-de-conturi-asupra-administrarii-si-intrebuintarii-resurselor-88_93822.html)
2. Prus E. Noi provocări ale cercetării la începutul secolului XXI. În: *Știință și educație: noi abordări și perspective*. Materialele conferinței științifice interbnaționale. p. 11- 17. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/Vol\\_2\\_Conf\\_24-25\\_mar\\_2023\\_UPSC.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Vol_2_Conf_24-25_mar_2023_UPSC.pdf)
3. Educația-prioritate a politicii interne a Republicii Moldova. În: *Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului national de Securitate*. Co-ord. Rosca L. Monografie colectivă. Chișinău: Tipografia Print Caro, 2022.
4. Opinii dezvoltate în: Marga A. *Universitatea in tranziție*. Cluj, 1996; Marga A. *Reforma modernă a educației*. Cluj-Napoca: Editura Tribuna, 2016.
5. Miroiu A., Florian B. *Universitatea românească azi*. București: Editura Tritonic, 2015.
6. Readings B. *The University in Ruins*. Editura: Harvard press, 1996. Traducerea în limba rusa disponibila la: <http://parksrgt.tsu.ru/upload/iblock-k/381/38173d7d933b332f43f89464dc2477b9.pdf>
7. Nussbaum M. *Not for Profit: Why Democracy Needs the Humanities*. Princeton University Press. 2010. Disponibil: <https://archive.org/details/notforprofitwhyd0000nuss/page/n3/mode/2up>
8. Collini St. *What Are Universities For?* UK: Penguin Books, 2012. Disponibil: <https://archive.org/details/whatareuniversit0000coll>
9. Giroux Henry A. Neoliberalism s war against higher education and the role of public intellectuals. In: *Limite. Reviste Interdisciplinare de Filosofia y Psicologia*. Volumul 10, nr. 34, 2025, pp.5-16.
10. Opinii care pot identificate în lucrările: Barnett R. *The Idea of Higher Education*. USA: Bristol, 1990. Disponibil: <https://archive.org/details/idea-ofhighereduc0000barn/mode/2up>; și Barnett R. *Realizing the University in an Age of Supercomplexity*. Disponibil: [https://www.academia.edu/attachments/54220645/download\\_file](https://www.academia.edu/attachments/54220645/download_file)
11. *The role of Universities in modern democracy*. Disponibil: <https://snfago-ra.jhu.edu/news/the-role-of-universities-in-modern-democracy/Academic>

*freedom, Institutional Autonomy and Social responsibility*. Disponibil: <https://iau.global/all-publications/academic-freedom-institutional-autonomy-and-social-responsibility>

12. Cod nr. 152 din 17-07-2014. Codul Educației al RM. Publicat: 24-10-2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. 634. Disponibil: [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=143290&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143290&lang=ro)
13. Strategia de dezvoltare „Educația 2030”. Disponibil: [https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept\\_strategie\\_program\\_de\\_implementare\\_educatia\\_2030.pdf](https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_strategie_program_de_implementare_educatia_2030.pdf)

**Rodica CIOBANU**, doctor habilitat în drept, doctor în filosofie, șef al Departamentului Drept Public, Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova, Membru al Secției Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte a Academiei de Științe din Moldova, este director a subprogramului de stat *Consolidarea mecanismelor socio-economice și judidice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor (2024-2027)*, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, membru al echipei proiectului CERD (Jean Monnet).

A dezvoltat colaborări cu centre de cercetare și organizații internaționale, care au contribuit la elaborarea studiilor, rapoartelor de evaluare și la dezvoltarea programelor de masterat în domeniul Dreptului Public, Securității naționale ori a cursurilor specializate pe domenii precum: Drepturile omului, IT Regulations and Human Rights, Protecția drepturilor copiilor în spațiul online, Dreptul la un mediu neprimejdios ș.a. A realizat cercetări și a coordonat editarea monografiilor colective și a culegerilor de articole, a elaborat rapoarte de evaluare a progreselor, studii, ghiduri și a expertizat proiecte de cercetare. Este autor a peste 100 de publicații științifice. Echipele de cercetători pe care le-a coordonat în cadrul proiectelor au obținut rezultate ce au fost apreciate cu medalii de aur, argint și bronz la saloane de invenții.